

El paisatge urbà està canviant darrerament amb la transformació de les antigues fàbriques en habitatges. Malgrat tot, el Vapor Gordils i Dalmau, primer vapor que es va instal·lar a Mataró i darrera filatura de les moltes que havia tingut la ciutat, ha arribat als nostres dies, ja que l'edifici, una vegada restaurat, sembla que es destinarà a altres usos.

El primer precedent que tenim és una carta que Jayme Guañabens escriu, l'any 1838, als seus fills Cucufate i Fernando Guañabens i Rafart, establerts a l'Havana.

«...un comerciante forastero ha tomado a censo toda la parte de poniente hasta el frente de mar de la huerta de Serra, que el vulgo llama sènia de mar y así quedará concluida la calle de San Agustín por dicha parte en la que dicen se fabricará un vapor y por él, un molino y otras cosas.»

El carrer de Sant Agustí, des de finals del segle XVIII a mitjan XIX, es va anar convertint en el lloc més industrial, amb grans fàbriques com Busqueta i Sala, Artigas Masó, Joaquim Esquerra i la que ens ocupa, entre d'altres.

Fons FJV.

Joan Gordils i Vivas (1790-1852), fill de Tossa de Mar, casat amb Francesca Dalmau, també de la mateixa localitat, emigraren a Veneçuela i, en tornar, decidiren instal·lar un vapor a Mataró, l'any 1838, inicialment per moldre gra. S'associà amb el seu sogre, Ferran Dalmau i Aixandri, suposem que com a soci capitalista, però, de fet, qui portava el negoci era Joan Gordils, ajudat pel seu fill Valentí, també nascut a ultramar, que morí jove. Aleshores, nomenaren hereu el nebot, Salvador Gordils, que treballava a la fàbrica.

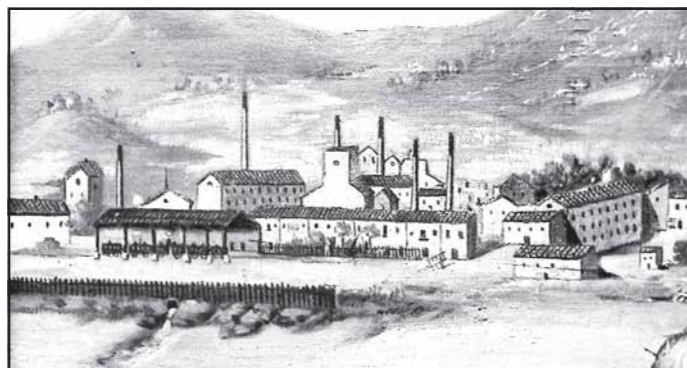
El vapor fariner aviat es transformà en fàbrica de filats de cotó, amb una inversió inicial entre els dos socis de cent vint mil pessetes per bastir l'edifici i instal·lar el vapor. L'edifici, amb pilars de fosa i sostres de volta de maó, com Can Marfà, Cabot i Barba i altres, ocupà una superfície total construïda de 1.800 m² entre les tres plantes. La fàbrica, que en aquelles dates tenia seixanta-sis obrers, el 1844 va ampliar el tissatge amb màquines Jacquard, i el 1845 instal·là les màquines de filar anomenades selfactines.

L'any 1852 morí Joan Gordils i Vivas. Pel seu testament, passarien a ser propietaris de la fàbrica la seva vídua Francesca i el germà d'ella, Fernando, i portaria el negoci Salvi Dalmau, amb l'ajuda del seu fill Ferran. Al poc temps s'inicià la Guerra Civil americana, que produí una forta crisi a les empreses catalanes per manca de matèria primera i, per aquesta causa, diverses filatures instal·lades a la ciutat van tancar portes. A poc a poc es va anar introduint el punt a Mataró, que es va fiar a finals de segle malgrat la pèrdua de les colònies americanes, amb les quals mantenien un fort intercanvi comercial.

Finalment, l'any 1865, Vapor Gordils i Dalmau va presentar un conveni voluntari de creditors per fallida de l'empresa i el

La Fundació Jaume Vilaseca rep el suport de

avet set

Fragment del quadre *Vista des del mar*, de Lluís Esplugues (any 1872). Fons del Museu Municipal de Mataró. D'esquerra a dreta, xemeneies del Vapor Gordils, Busqueta i Sala, Artigas Massó i Joaquim Esquerra. Al davant, primera estació del ferrocarril.

jutjat va disposar l'embargament de tots els seus béns. L'any 1869 es treia a subhasta l'immoble, i la filatura se l'adjudicà Vda. de Julián Viñas i Pons.

De fet, Vapor Gordils i Dalmau va tenir una vida efimera per a una indústria de la seva envergadura –trenta-un anys en funcionament–, i si s'ha conservat la seva memòria haurà estat perquè l'edifici ha arribat als nostres dies.

A partir de l'adquisició per part de la família Viñas, l'empresa va continuar l'activitat com a filatura fins als anys seixanta del segle passat. L'any 1949 es va segregar una superfície de 257 m² per construir-hi un edifici de tres plantes per a habitatges.

De fet, amb el canvi d'empresaris, el negoci girà inicialment a nom de Vda. de Julián Viñas, i disposava de sis cardes i tres mil cent fusades. Passà després a Sanglas i, aviat, a finals del segle XIX, a Viñas y Sanglas, que el 1914 electricificà l'empresa, amb la qual cosa va permetre l'enllumenat al carrer de Sant Agustí i la Rambla per les festes de Les Santes. Finalment, fou Hilaturas Viñas SA, que el 1922 tenia setanta-quatre obrers. A partir dels anys quaranta, i fins a cessar la seva activitat, ocupà la gerència Josep M. Viñas i Castany.

Capçalera de la factura d'Hilaturas Viñas SA.

Fons FJV

En l'edifici s'establiren algunes empreses, com Teixits MC, que hi va treballar dels anys 1982 al 2006, o la firma Rovira, que fabricava banyadors. Durant aquest període, Hilaturas Viñas SA va canviar el nom pel d'Inmuebles de Mataró SL, amb seu al carrer de Trafalgar, 52 de Barcelona.

L'any 2004 els propietaris n'enderrocaren diversos annexos, i quedaren només dempeus l'edifici principal i la xemeneia, afectats pel Pla Especial del Patrimoni amb nivell «A» de protecció. Finalment, la propietat ha acabat venent-se a BRICA SA, empresa del món immobiliari, que està portant a terme la reurbanització de la zona, sempre respectant l'edifici principal.

J.M. Ferrer

BUTLLETÍ

MUSEU DEL GÈNERE DE PUNT

NÚMERO 22

Abril 2008

EDITORIAL

Han començat les obres

Amb la simbòlica assistència dels representants municipals, l'enderroc de l'edifici annex a l'antiga fàbrica de Can Marfà ja ha començat. Els treballs s'emmarquen en la primera fase de les obres, que permetran la rehabilitació d'aquest espai per ubicar el futur museu.

Amb l'inici de les obres es fa realitat l'anunci fet per Jaume Graupera, regidor de Cultura, el setembre del 2006, de la creació de l'important projecte museològic i museogràfic de Can Marfà.

A més, l'alcalde ha reiterat el seu compromís perquè la col·lecció de maquinària de gènere de punt s'instal·li al Museu, i la Fundació sigui el primer que s'hi pugui visitar.

Esperem que el ritme sigui el previst, i que a finals de l'any 2009 o principis del 2010 puguem inaugurar, finalment, el Museu del Gènere de Punt a Mataró, tal i com ha estat el desig de tantes i tantes persones que hi han treballat i hi continuarem treballant.

Es tracta d'un projecte molt ambiciós, dins un gran equipament cultural dedicat a la història de la ciutat, amb sis àmbits diferents, que requeria una inversió de 13 milions d'euros i que no estarà plenament acabat fins a l'any 2014. En aquest complex històric-cultural, el gènere de punt hi tindrà, com de fet ha tingut en la història de la ciutat, un paper rellevant, que es podrà visitar de manera autònoma dins un context més ampli que la pròpia ciutat.

Ens ha alegrat enormement, especialment en aquests darrers anys, observar com aquest és un projecte de ciutat. Ni els canvis en el Patronat de Cultura, ni la proposta llaminera i important de Bassat, han fet canviar la proposta endegada i consensuada fa més de dos anys; el rigor, la seriositat i els projectes de tots els representats de la ciutat, han pesat més que la improvisació i els canvis polítics, i aquest fet ens honora com a ciutat.

Enderroc de la nau annexa a Can Marfà.

Foto Salvador Lladó

CAN MARFÀ

primera fase de restauració

Ajuntament de Mataró

m Mataró, ciutat mediterrània

VISITES A LA FUNDACIÓ
Dijous, de 5 a 7 de la tarda i a hores convingudes
www.fundaciojaumevilaseca.org

EDITA: **FUNDACIÓ JAUME VILASECA**
Baldomer Vila, 9 - Tel. 93 799 33 97
08303 MATARÓ
Periodicitat quadrimestral / Edició: 1.200 exemplars
Dip. Leg.: B-51.113-2000
Imprimeix: Copisteria Castellà. Pujol, 40. Mataró

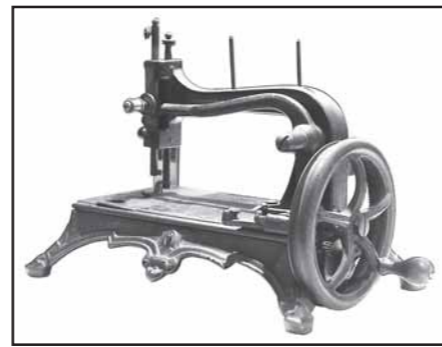
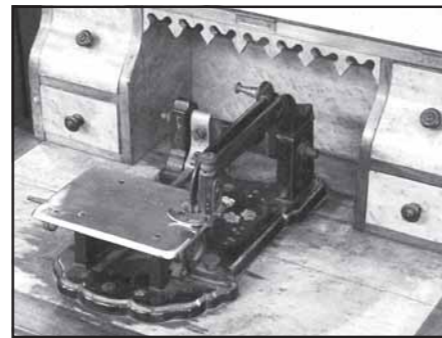
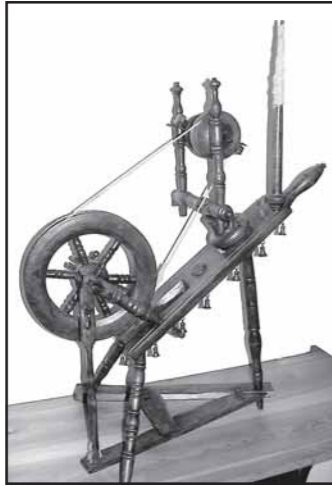
SUMARI
Editorial 1
Notícies 2
Fons d'art 3
Nous ingressos 3
Vapor Gordils i Dalmau ... 4

MUSEU TÈXTIL I D'INDUMENTÀRIA

La nostra Fundació ha arribat a un acord amb el Museu Tèxtil i d'Indumentària, de titularitat municipal i situat al carrer de Montcada de Barcelona, per cedir-nos en dipòsit –amb una durada de vint anys, prorrogables per períodes iguals–, màquines de cosir, debanadores,

filoses i diversos utensilis que no són estrictament d'indumentària, tema en el qual està especialitzat el museu barceloní. Com sigui que, de manera provisional, el Museu s'ha traslladat al Palau de Pedralbes i han iniciat grans obres de reforma a la seu del carrer de Montcada, han aprofitat l'avenç per cedir-nos les peces que ens han interessat.

Fotos Salvador Lladó

ESTUDIOSOS QUE DEMANEN COL·LABORACIÓ

Des de la localitat valenciana de Canals, una alumna titulada en Disseny de Moda a l'Escuela de Artes y Oficios de Valencia, ens ha demanat àmplia informació sobre el gènere de punt per poder presentar una tesi a fi d'obtenir la diplomatura en la matèria. El Govern de la Generalitat valenciana, recentment ha transformat aquesta prestigiosa institució en Escola d'Art Superior de Disseny de València, que actualment concedeix la diplomatura en la matèria. La interessada està preparant, amb aquesta finalitat un treball, i es va dirigir a nosaltres per demanar-nos informació. Des de la Fundació, li hem enviat un lot de llibres amb els quals podrà preparar la tesi.

També ens ha visitat una historiadora de Terrassa que ha rebut l'encàrrec del senyor Francesc Verdera, de l'empresa Malltex SA d'aquella localitat, per preparar l'edició d'un llibre sobre el gènere de punt a Terrassa. La visita al nostre Museu ha estat detallada, i hem posat a la seva disposició tot el material, llibres i assessorament que se li ha pogut facilitar, sobretot venint de part del senyor Verdera, que tantes vegades ens ha afavorit.

Finalment, la firma ENVIT.CAT, domiciliada a Vilassar de Mar i especialitzada en estudis sociològics i gestió de projectes, ens ha demanat col·laboració per a un treball que estan fent, subvencionat per Caixa Laietana, sobre els orígens de la immigració a Mataró dels anys quaranta als seixanta. Els hem pogut proporcionar àmplia informació a través de fitxes de personal d'empreses locals, avui dia desaparegudes.

HOMENATGE A PAQUITA PLA I BOSCH

El passat dia 12 de desembre va tenir lloc al Casal de la Gent Gran del Parc, sota el patronatge de l'Ajuntament, un acte de reconeixement a la senyora Paquita Pla, treballadora de Can Marfà, que va perdre una cama l'any 1938 en un bombardeig mentre passava pel carrer de Sant Agustí.

Es dona la circumstància que, per part de la Fundació, s'havia gravat una llarga conversa amb ella a

la residència de Canet de Mar, on es troba. La gravació, bàsicament feia referència a la seva llarga vida laboral, abans i després de la guerra, amb el parèntesi de la mutilació, l'exili i el retorn a Mataró.

Constituída una comissió ciutadana, varen demanar a la Fundació que s'hi integrés. Vam cedir la gravació de la conversa, que es va reduir de cinquanta a quinze minuts i es va passar en l'acte del Casal, per cert, ple de gom a gom. La feina dels companys Salvador Lladó i Josep M. Ferrer, reporter i entrevistador, respectivament, va ser molt aplaudida.

INICI DE LES OBRES A CAN MARFÀ

Tal com ja es fa ressò l'editorial i ha publicat la premsa, a finals de gener es va procedir a l'enderroc de l'edifici situat al carrer de Jordi Joan, on hi havia instal·lada l'Escola d'Adults. El projecte d'enderroc ha estat confiat a l'arquitecte tècnic Àngel Gil, i les obres, amb un pressupost de 73.080 euros, s'han adjudicat a Excavacions Iluro SL, amb un termini d'execució de tres mesos.

SIGNATURA D'UN CONVENI AMB L'INSTITUT MUNICIPAL DE PROMOCIÓ ECONÒMICA

El passat dia 5 de desembre, a la seu de l'IMPEM, la presidenta de l'Institut Municipal de Promoció Econòmica, Alicia Romero, i els presidents del Patronat Municipal de Cultura, Sergi Penedès, i de la Fundació Jaume Vilaseca, Pere Vilaseca, van signar un conveni en el qual, entre altres punts d'interès, els dos òrgans autònoms municipals es fan càrrec de les despeses de publicitat del nostre Museu, com l'edició de catàlegs, la inclusió a les publicacions de la Diputació i la col·laboració econòmica per atendre les despeses de la Fundació.

Per la nostra part, lliurarem als visitants la publicitat turística local en la qual estem inclosos, sota el lema «Mataró, ciutat mediterrània».

De la signatura del conveni, n'han fet ampli ressò els mitjans de comunicació locals.

MANUEL LLINÀS I BARRIOS

Manuel Llinàs, pintor sortit del Grup de la Plaça Gran, com Marta Duran, Albert Alís i d'altres, fou un jove que, amb aprofitament, rebé el mestratge de Pablo Mañé i Pepe Lozano.

Abans de la seva vinculació amb aquest grup, i mentre feia el servei militar, establí una forta relació amb el pintor i cantautor Luis Eduardo Aute, qui, segons manifestava sovint, el motivà per endinsar-se en el món de l'art. Aleshores, i per exigències professionals, deixà els pinzells i es va dedicar de ple a dirigir el negoci familiar.

En els darrers temps, i amb la salut deteriorada, agafà la paleta amb gran il·lusió. Va exposar en alguna col·lectiva, o individualment,

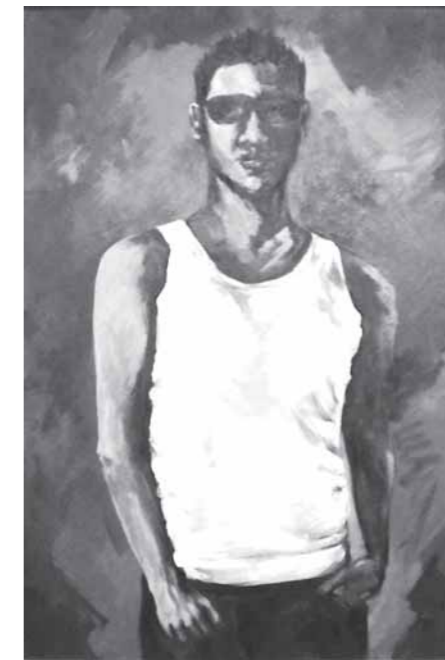
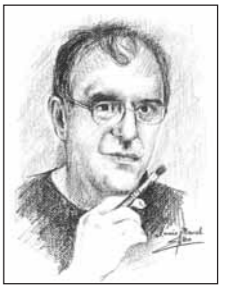

Foto Salvador Lladó

a les sales del Club Tennis Pancho d'Argentona, de l'Ajuntament de Caldes d'Estrac, amb el títol «Arribar tard», de l'Associació Sant Lluc per l'Art de Mataró, amb «Viatge per les emocions» i, fins fa pocs dies, del Centre Atlètic Laietània, amb la mostra «Expressions cromàtiques». Precisament, el va sorprendre la mort als pocs dies d'inaugurar aquesta exposició.

Com a record a la seva bona disposició envers la Fundació, us presentem l'oli sobre tela, de 73x50, que titulem «Home amb samarreta».

Dibuix-retrat d'Emili Albo

NOUS INGRESSOS

MÀQUINES

Del matrimoni Valero-Pujol hem rebut una debanadora tipus paraigua que van adquirir als Encants.

Roser Sanfeliu i Castellà ens ha donat un lot d'agulles. Josep Martínez i Tarragó, una màquina de cosir puntilla construïda per la firma Supercús.

La nena Marta González i Carrillo, una overlock de Gubtor, d'Arenys de Munt.

Lluís Adan i Ferrer, una tricotosa rectilínia Herka, incorporada en un estoig-maleta.

Francesc Navarro i Cuscó, de Barcelona, una overlock de la firma Rimoldi i una extensa col·lecció de mostres de teixit de punt per a jerseis.

Joan Font i Heras, una màquina «morrongo» i un ventilador antic d'aspes metàl·liques.

PECES DE PUNT

Mercè Hugas i Prat ens ha obsequiat amb una camisa de dormir de fil, amb botons de nàcar, cosida a mà.

Francesc Sebastià i Ferrer, de Viladecavalls, amb un complement al seu estudi sobre la llana metxa.

Joana Cabot i Recto ens ha lliurat mitges, mitjons, samarretes i enagos procedents de la seva família, datats a principis del segle xx.

FOTOGRAFIES

Antoni Sans i Martí ens ha donat una foto de 40 x 30 cm, on surten els catorze aprenents que hi havia a Torres y Cia l'any 1950.

De Teresa Anglada hem rebut una fotografia del 1910, amb part de la plantilla de l'empresa Escubos, que es dedicava a la fabricació de faixes.

Josep Rovira, bomber retirat, ens ha obsequiat amb dues fotografies d'incendis que van tenir lloc en fàbriques de gènere de punt de Mataró.

LLIBRES

M. Carme Gasau i Llagostera ens ha regalat un lot amb vint-i-quatre exemplars de la *Revista Tècnica de la Indústria del Gènere de Punt*.

Llibre Viu, de Mataró, ens ha fet arribar diversos fulletons i un llibre de la Indústria Tèxtil Algodonera.

De Roser Sanfeliu i Castellà hem rebut un important lot de llibres relacionats amb el gènere de punt.

FONS D'ART

Sussi Vilaseca i Canaleta ens ha obsequiat amb un oli que representa penjadors amb peces de punt.

La mitja vesteix

A Paulina Borghese Bonaparte, germana de Napoleó, bellíssima i elegant, casada amb el príncep Borghese en segones núpcies, li féu una escultura, nua i de cos sencer, el gran escultor Antonio Cánova (Venècia), entre el 1805 i el 1807. L'obra es troba exposada a la Galeria Borghese de Roma. Es conta que una de les seves dames d'honor, quan va veure el nu, va dir, escandalitzada: –Però, com, princesa, heu estat així, nua, nua, davant del Cánova? I la princesa Paulina Borghese Bonaparte li va contestar amb el seu deliciós candor: –Oh, la sala estava molt calenta... i a més portava posades les mitges.

